

**Басқару психологиясының
теориялық және әдіснамалық
негіздері**

Анықтама

Басқару психологиясы жетекшінің тұлғалық ерекшеліктерін: оның басқарушылық қажеттіліктері мен қабілеттерін, басқарушылық ойлары мен миссиялырның енуін, индивидуалды басқарушылық концепциясын, сонымен қатар, оның өз ішінде қабылдаған басқару ережелері мен принциптерін зерттейді.

Атқаратын қызметі

- ▶ Басқару психологиясы- бұл басқарудың кешенді ғылымының бөлігі
- ▶ Мақсаты - ұйымдастырушылық жүйелердің тиімділігін және тіршілік ету сапасын арттыру жолын әзірлеу.
- ▶ Пәні- басшылардың (менеджерлердің) негізгі функцияларды орындау барысында жүзеге асырылатын қызметі.
- ▶ Мазмұны– адам, топтың және жалпы ұйым қызметінің психологиялық аспектітерін әзірлеу
- ▶ Негізгі көздері:
 - ▶ а) басқару тәжірибесі;
 - ▶ б) психологиялық ғылымның дамуы
 - ▶ в) ұйым әлеуметінің дамуы

Психологиялық зерттеу әдістері

Негізгілері

Бақылау

Тұрмыстық

Ғылыми

Тікелей араласып

Сырттай

Эксперимент

Зертханалық

Табиғи жағдайда

Нақтылаушы

Қалыптастырушы

Көмекші

Дербес сипаттамаларды қорытындылау;
Сауалнамалар;
Ауызекі.

Іс-әрекет нәтижелерін талдау;
Тестілеу;
Жобалаушы.

Басқару теориясының түрлері

Психоанализ теориясы. Ең бірінші адам ынтасына ғылыми зерттеу жүргізген, психоанализ ғылымының негізін салушы австриялық психиатр-дәрігер Зигмунд Фрейд. Ол адамның әрбір психикалық құбылысы арнайы себепке негізделген және оның ессіз үрдістерінен адамның өзін ұстауы тәуелді – деп есептеген.

- ▶ ID – адамның тек биологиялық қажеттіліктерінен ғана тұрады. Мұнда адам қоғам туралы мүлдем ойламайды;
- ▶ EGO – бұл адамның жеке басының қоғамдық талаптарға сай болуы. Бұдан алдыңғы өзім дейтін эгоисттікті тыю. Себебі қоғам әрқашанда біз қалағандай әрекет ете бермейді;
- ▶ SUPEREGO – бұл адамдардың өзін-өзі ұстауы ішкі бақылауы, айналасындағыларды ойлап құрметпен қарауы.

Басқару әдістері

Регламенттік

Ынталандырушы

Ұйымдық

Экономикалық:
Еңбекақы;
Премия;
Льготтар

**Әлеуметтік-
психологиялық:**
Мотивацияны көтеру;
Ұжым боп жұмыс жасау

**Тәртіптік;
Құқықтық;
Бұйрықты**

Үйрету теориясы

Д.Б.Уотсон, И.П. Павлов, Б.Ф. Скиннер жұмыстары жазалау мен мадақтау жүйелеріне негізделіп орындаушының әрекеттерді ақылмен шешу қабілеті және басшы мен бағынушы арасындағы кері байланысқа құрылу қажеттілігімен анықталады. Үйрету теориясы негізінде рефлекс ұғымы, яғни тұлғаның сыртқы құбылыстарға жауап беруі жатады

Тиімді басқару теориясы

Америкалық ғалымдардың эксперименталды зерттеулеріне сүйене отырып, жапондық зерттеуші Т.Коно тиімді басқару концепциясын ұсынды. Өзінің «Жапон өндірісіндегі құрылым мен стратегия» атты кітабында басқарудың типін сипаттайды:

- ▶ Жаңашыл – талдаушы;
- ▶ Жаңашыл – интуициялы;
- ▶ Консервативті – талдаушы;
- ▶ Консервативті – интуициялы.

Р.Белейко мен Д.Мутонның басқару теориясы

- ▶ Олар кез келген басқарушыға әрекетті 2 өлшеммен өлшеуді ұсынды: өндіріске көңіл бөлу мен адамдарға қамқор болу;
- ▶ Өндіріске көңіл бөлу – ол басшының көптеген сұрақтар жүйесіне қатынасы, яғни кадрлар таңдауда, адамдарды ұйымдастыруда, өндірістік үрдістерде және шығаратын өнімнің көлемі мен сапасына қатысты шешім қабылдауда тиімдісін таңдап болып саналады;
- ▶ Ал адамдарға қамқор болу – жұмысшылардың мақсаттарына жетуіне, өзіне құрметпен қарауда, тұлға аралық жақсы қатынаста болуды меңзейді

НАЗАРЛАРЫҢЫЗ ҮШІН РАХМЕТ!